

Az automatizálás, a vonalkód, a point of sale (POS), a just in time (JIT) rendszer csökkentheti a forgótekeigényt, egyszerűsítheti az utánpótlást, a leltározást, közvetlen kapcsolatot hozhat létre például egy szupermarket és beszállítói között.

Az információs országúton számtalan szolgáltatás fog egyszerre haladni: beszéd, zene, adat, álló- és mozgókép, képűség, biztonsági érzékelés, közüzemi mérés, és a legkülönbözőbb távtevékenységek a távmunkától a távorvoslásig. Angliában egy kísérlet keretében 5000 lakást csatlósítottak be egy sok szolgáltatást nyújtó helyi információs hálózatba. A kísérlet szerint az egyes lakások átlagosan heti öt órában vették igénybe a hálózat szolgáltatásait, és a bekapcsolt lakások 90%-a legalább hetenként egyszer élt valamelyik távszolgáltatással. A lakások általában heti 2-3 alkalommal kérték egy-egy film eseti levetítését (Video on Demand), és általánossá vált a távvásárlás.

Ami az egészségügyet illeti, dán felmérés szerint egy hagyományos kórházban töltött órából alig 10 perc jut a beteg vizsgálatára és gyógyítására, de 50 percig tart az adminisztráció és az előzmények visszakeresése. Ez utóbbi a megfelelő információs rendszer kialakításával nagymértékben csökkenthető, és az arányok akár meg is fordíthatók. Várható, hogy a jövőben nem a legjobban felszerelt orvosokat keresik fel majd a legtöbben, hanem a legjobb információhálózattal rendelkezőket, akik képernyőjükre hívhatják a beteg kórelőzményeit, valamennyi laborletét, orvosi enciklopédiákat, majd mindezek alapján írják elő a következő terápiát. Várható, hogy a távdiagnosztizálás elterjedésével a pillanatnyi adatok és a beteg anamnézise alapján távolból írják elő a terápiát, és

az orvosi szolgáltatás ellenértékét elektronikus úton hívják le.

A távoktatás kihasználja majd a multimédia összes lehetőségét, és megszabadítja hallgatóit az órákra járástól, a kötött órarendtől. Lehetővé teszi a feladatok, kísérletek képernyőn való elvégzését, sőt a hallgató tudásának előzetes gépi tesztelését.

Az utazási, szállítási, közlekedési szektor az információs szolgáltatások széles skáláját fogja hasznosítani a jegyrendeléstől az útvonal kijelölésén át az utakadályok és az időjárás előrejelzéséig, a kamionok helymeghatározásától a szállítmánydiszpozíciók közléséig.

Általánossá válik a helyi, országos és az egész világot érintő hírek, közlemények elektronikus publikálása. A multimédiás információrendszer lehetővé teszi egyedi információk lekérését és az elektronikus levelezést.

Az aktív elektronikus kártyák egyaránt szolgálnak majd személyi igazolványként, vezetői jogosítványként, a betegbiztosítás igazolására, elektronikus szavazásra, információk lekérésére, és hagyományos hitelkártyaként pénzügyi műveletek lebonyolítására jogosítanak fel.

Az információs társadalomban megjelennek a virtuális cégek, a virtuális műveletek, a virtuális termelés és a virtuális szolgáltatás. Az elektronikus úton gerjesztett igények jó részét elektronikus úton elégítik ki, és az értük járó fizetséget elektronikus úton rendezik. Mindebből tevődik majd össze a ma még előre alig látható információs társadalom.

/WILLIAMSON, J.: The Information society. = Ericsson Connexion, 1996. december, p. 6–13./

(Reich György)

Csökken az amerikai folyóiratok drágulása?

A *Tudományos és Műszaki Tájékoztató* 1996. 11–12. számában (p. 460–462.) ismertettük az American Library Association tageszerveületének, az *Association of Library Collections and Technical Services*-nek a 36. jelentését az amerikai folyóiratok árváltozásáról. Az összehasonlíthatóság érdekében azonos módszerekkel készült el most a 37. jelentés az 1997-es árakról. (A lap olvasóit arra kérjük, pillantsanak bele a tavalyi referátumba is. – A ref.)

A táblázatok tartalmilag csoportosítva, és sokszor 1977-ig, máskor későbbi időpontig visszamenve mutatják be az árváltozást, amelyen ott is áremelkedés értendő. A Faxon cég előfizetési árait vették alapul, s 3939 cím adatait elemezték. (A tavalyi listából 108 cím kiesett, de azonos kritériu-

mok alapján másik 106-ot beemeltek; így kettővel kevesebb lett a feldolgozott folyóiratok köre.)

Az átlagos előfizetési ár – kizárva az orosz fordításokat, amelyek átlagára jelentősen magasabb – az 1996-os 165,61 \$-ról 181,98 \$-ra nőtt, ami majdnem egyszázalékos csökkenést jelent az áremelkedés ütemében (10,8%-ról 9,9%-ra lépett vissza). Ha viszont az oroszból fordított folyóiratokat is számítjuk, akkor az átlagár 237,14 \$, ami pedig 10,1%-kal magasabb az 1996-os átlagárnál (215,37\$), nem is szólva arról, hogy az egy évvel ezelőtti hasonló mutató 9,6% volt. Végeredményben 1992 óta az idén először haladta meg a 10%-ot az inflációs mutató az egész mintára vonatkozóan.

1. táblázat
Szakterületek és átlagárak

Szakterület	A címek száma	A megdrágult címek száma	Átlagár (\$)	Drágulási ráta (%)
Oroszból fordított folyóiratok	210	202	1216,51	10,7
Kémia és fizika	170	139	957,36	10,4
Orvostudomány	182	147	461,60	12,4
Matematika	238	165	379,84	11,0
Állattan	94	56	338,31	12,8
Műszaki tudományok	265	155	273,31	10,3
Lélektan	138	107	233,90	10,5
Szociológia	149	85	137,54	8,5
Üzlet és gazdaság	262	105	114,18	11,2
Háztartás	90	41	98,88	7,0
Kommunikáció	90	35	98,16	7,5
Formatervezés	106	36	95,34	7,1
Pedagógia	200	88	93,79	9,7
Politológia	136	55	92,28	6,7
Menedzsment	70	28	91,82	7,6
Jog	272	82	85,57	3,7
Könyvtáran	119	42	78,00	7,6
Mezőgazdaság	153	52	72,40	7,9
Történelem	148	54	54,20	6,8
Képző- és alkalmazott művészet	144	40	50,02	3,7
Filozófia és vallás	130	42	48,84	6,8
Irodalom és nyelvtudomány	158	68	46,72	5,8
Testnevelés	151	37	45,65	4,4
Általános érdeklő lapok	185	59	40,72	3,4
Gyermeklapok	79	21	23,08	6,6
Összesen	3939	1941	237,14	10,1
(Orosz fordítások nélkül)	3729	1739	181,98	9,9

A hazai könyvtárak szempontjából legérdeke-
sebb adatokat az 1. táblázatban foglaltuk össze.

Az átlagárakat tekintve kicsiny változás mutat-
kozik a 25 szakterület sorrendjében. Az első 11
kategória 1994 óta, az első 7 pedig 1983 óta szil-
árdan tartja a helyét. Ugyancsak változatlan a lista
vége (a 17-től 25-ig terjedő helyen). Szerény mér-
tékű mozgás csak a 12–15. helyen mutatkozott.

Az előző évhez viszonyítva a politológiai folyó-
iratok átlagára változott a legnagyobb mértékben:
az árnövekedés ütemét tekintve a 7. helyről a 19.
helyre estek vissza. Viszont a menedzsmentlapok
ára gyorsabban nőtt: a 21. helyről a 13-ra kerültek.
Az áremelkedés üteme nyolc kategóriában volt
legalább 10%-os, az egész halmazra nézve pedig
7,6%-kal nőttek az árak (1996-ban 6,7%-kal).

A természettudományos és műszaki folyóiratok
ára – mint mindig – gyorsabban emelkedett, mint a
társadalomtudományi és humán lapoké. Az utolsó
tíz évben az évi átlagos áremelkedés – az orosz-
ból fordított folyóiratok nélkül – 9,8% volt; az előbbi
csoporté 10,25%, azt utóbbi 9,8%.

A folyóiratok 49%-ának emelkedett az ára. (Ez
gyakorlatilag megfelel az utolsó három év átlagá-
nak: 48%.) Az egyes kategóriákat tekintve: az
oroszból fordítottak 96%-a, a kémiai és fizikai la-
pok 82%-a, az orvosiak 81%-a került többbe, mint
1996-ban. E szempontból a sort a képző- és al-

kalmazott művészet, a gyermeklapok és a testne-
velés zárja (28,27 és 25%).

Az „ollómutató” azt a két csoportot veti össze,
amelyben a legmagasabb és a legalacsonyabb volt
az átlagár. (Az oroszból fordított folyóiratokat és a
gyermeklapokat figyelmen kívül hagyva.) Az olló-
mutató az utolsó tíz évben meredeken nőtt: több
mint kétszer magasabb, mint 1987-ben, s jelenleg
23,59. Az átlagárak ollója egyre gyorsabban nyílik.

S végül: mind a fogyasztói, mind felsőoktatási
árindeks 3%-os inflációt jelez, a folyóiratárak
10,1%-os áremelkedésével szemben.

A folyóirat-irodalmat feldolgozó amerikai sze-
kunder szolgáltatások (referálólappok, indexek stb.)
árait az előbbihez szorosan csatlakozó elemzés
vizsgálja. 1997-ben 1281 szolgáltatást vettek
számba (1977-ben 1432-t, 1996-ban 1280-at). Az
átlagár az 1977-es 142,27 \$-ról 578,22 \$-ra nőtt,
de az áremelkedés üteme csökkent 1996-hoz vi-
szonyítva (3,9%-ra esett vissza 6,6%-ról).

ALEXANDER, A. W.–DINGLEY, B.: U.S. periodical
price index for 1997. = American Libraries, 1997.
május, p. 71–79.

CHAFFIN, N. J.: U.S. serial services price index for
1997. = American Libraries, 1997. május, p. 80–81./

(Papp István)